

KEUSOTE
Keski-Uudenmaan hyvinvointialue

Tahtotilana asunnottomuuden poistaminen?

Asunnottomuus- ja asumissosiaalisen työn vakiinnuttaminen
Keski-Uudenmaan hyvinvointialueella

**Hyvinvointia
yhdessä.**

Lokakuu 2023
Asunnottomuutta vähentävien sote-
palveluiden kehittämishanke
Nestori

Sisällysluettelo

1. Johdanto	3
2. Asunnottomuuden riskitekijät	3
3. Ennaltaehkäisevä asunnottomuus- ja asumissosiaalinen työ	5
4. Asuttamisen haasteet	7
4.1 Asunnottomuuden uhka	7
4.2 Asunnottomuus ja heikoimmassa asemassa olevat henkilöt.....	7
5. Edellytykset asunnottomuuden poistamiseksi Keski-Uudenmaan hyvinvointialueella.....	9
6. Nestori-hanke ehdottaa	11
Lähteet	13

1. Johdanto

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA:n sekä viimeisimmän asunnottomuus selvityksen (2022) mukaan Keusoten alueen kunnissa on yhteensä 99 asunnontonta (yhden päivän otanta). Tämän lisäksi asunnottomuusuhan alla eläviä asukkaita on laskematon joukko, joka voi osin tulla esille muun muassa sosiaalipalveluiden taloudellisen tuen hakemusten ja huoli-ilmoitusten kautta. Varmuudella voidaan sanoa, etteivät kaikki asunnottomat tai asunnottomuusuhan alla elävät kuntalaiset ole minkään palvelun piirissä, jolloin tilanne jää näkymättömäksi palvelutarpeiden ja tilastojen osalta.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmaan oli kirjattu tavoitteeksi asunnottomuuden poistaminen vuoteen 2027 mennessä ja nykyinen, Petteri Orpon hallitus on asettanut päämääräksi pitkäaikaisasunnottomuuden poistamisen samassa ajassa. Asunnottomuuden ja pitkäaikaisasunnottomuuden poistaminen vuoteen 2027 mennessä edellyttää toimia myös kaikilta hyvinvointialueilta. Tämä raportti kokoaa yhteen Keusoten ammattilaisten, kokemusasiantuntijoiden ja sidosryhmien havaintoja, jotka Nestori-hankkeen keräämän tiedon perusteella vaativat huomiota ja kehittämistä, jotta hyvinvointialueella on mahdollisuus vastata hallitusohjelman mukaiseen tavoitteeseen.

Aihetta on lähestytty ruohonjuuritasolta antaen ääni niille ammattilaisille ja kokemusasiantuntijoille, joita aihe konkreettisesti koskettaa päivittäisen työn tai omakohtaisen kokemuksen kautta. Tietoa on kerätty esimerkiksi sellaisilta henkilöiltä, jotka ovat menettäneet asuntonsa ja joutuneet aloittamaan asumispolkunsa uudelleen. Raportissa keskeiseksi teemaksi nousee tarve lisätä ymmärrystä asunnottomuus- ja asumissosiaalisesta työstä Keski-Uudenmaan hyvinvointialueella, koska sen keinoin voidaan parhaiten edesauttaa asumisessa ja sen haasteissa niin kuntalaisia, kuin ammattilaisia.

2. Asunnottomuuden riskitekijät

Nestori-hanke on kerännyt tietoa toimintansa (2021-2023) aikana Keusoten ammattilaisilta, kokemusasiantuntijoilta, vuokranantajatahoilta, asumisneuvojilta ja muilta sidosryhmiltä. Tietoa on koottu seikoista, jotka ovat asunnottomuuden riskitekijöitä tai vaikeuttavat asunnottomana ollessa henkilön asuttamista ja asunnon saamista. Lisäksi tietoa on koottu sellaisista toimenpiteistä ja menetelmistä, joita verkostojen näkökulmasta tarvitaan tilanteen korjaamiseksi pysyvästi, niin yksittäisen kuntalaisen, kuin hyvinvointialueen palvelurakenteiden kannalta.

Asunnottomien henkilöiden joukko koostuu lyhyt- ja pitkäaikaisista asunnottomista. ARA:n asunnottomuus selvityksen (2022) mukaan Suomessa asunnottomiksi määritellään ihmiset, joilla ei ole omaa vuokra- tai omistusasuntoa ja jotka elävät:

1. ulkona, porrashuoneissa, ns. ensisuojoissa,
2. asuntoloissa tai majoitusliikkeissä,
3. huoltokotityyppisissä asumispalveluyksiköissä, kuntouttavissa yksiköissä, sairaaloissa tai muissa laitoksissa ja
4. tilapäisesti tuttavien ja sukulaisten luona asunnon puutteen vuoksi.

Asunnottoman ja pitkäaikaisasunnottoman käsitteiden eroa ARA:n selvityksessä kuvataan seuraavasti: *”Pitkäaikaisasunnottomalla on asumista olennaisesti vaikeuttava sosiaalinen tai terveydellinen ongelma, kuten velka-, päihde- tai mielenterveysongelma, ja jonka asunnottomuus on pitkittynyt tai uhkaa pitkittyä tavanomaisten asumisratkaisujen toimimattomuuden ja sopivien tukipalvelujen puuttumisen vuoksi. Asunnottomuus on pitkäaikaista, kun se on kestänyt vähintään yhden vuoden tai henkilö on ollut toistuvasti asunnottomana viimeisen kolmen vuoden aikana. Pitkäaikaisasunnottomuudessa korostuu avun ja hoidon tarve – ajallinen kesto on toissijaista.”* (ARA 2022).

Asunnottomuuden pitkittymiseen johtavia syitä on lukuisia, ja niillä voi olla vaikutusta myös tulevaisuudessa asuttamisen mahdollistumiseen ja onnistumiseen.

Asunnottomuuden uhan alla elävien henkilöiden tilanne voi koostua useista eri tekijöistä, jotka johtavat joko suoraan tai välillisesti vuokranmaksun vaarantumiseen, vuokravelan kertymiseen ja sitä kautta häätöön. Asunnottomuuden uhkaa voivat aiheuttaa myös muut elämänhallinnan eri osa-alueiden puutteet, kuten häiriökäyttäytyminen ja/tai päihteellisen elämän aiheuttamat ilmiöt asumisessa ja tätä kautta vuokrasopimuksen päättymisen.

Asunnottomuuden riskitekijöiden osalta niin ammattilaiset kuin kokemusasiantuntijat ovat nostaneet esille samoja teemoja, kuten henkilön taloudellisen tilanteen epävarmuus, velat ja äkilliset kriisit, luottotietojen puuttuminen, työttömyys, hoitamattomat ja akuutit mielenterveys- ja päihdeongelmat ja muut itsestä huolehtimisen ja elämänhallinnan puutteet, jotka kaikki vaikeuttavat asunnon saamista ja ylläpitämistä. Vuokravelat nousevat esteeksi lähes kaikkeen vuokra-asumiseen. Asumisen ylläpitäminen vaarantuu ja on haastavaa, mikäli edellä mainituista seikoista edes osa on läsnä henkilön elämässä.

Asunnottomuuden riskitekijöiden tunnistaminen eri palveluissa on havaintojen mukaan vaihtelevaa. Nestori-hanke on kirjoittanut aiheesta vuoden 2022 sosiaalisessa raportissa, jolloin vuosina 2021-2022 jalkauduttiin haastattelemaan ja tapaamaan eri sektoreilla työskenteleviä ammattilaisia. Tapaamisten perusteella todettiin, etteivät verkostojen työntekijät aina tunnista palveluissaan käyviä henkilöitä, joilla on asumisen haasteita, tai jotka ovat asunnottomia. (Nestori-hankkeen sosiaalinen raportti 2022, 10.) Nestorin toisen hankekauden aikana tehdyn tiedonkeruun pohjalta voidaan todeta, että asunnottomuuden riskitekijöiden ja asunnottomien asiakkaiden tunnistaminen jää usein sosiaalipalveluiden tehtäväksi. Nestori-hanke on osaltaan pyrkinyt lisäämään tietoisuutta asumisen asioista

myös terveystalvueluihin jalkauttamalla asumisen puheeksi ottamisen mallia. Vaikka varsinaista asunnottomuustyötä ei ole resurssien puolesta mahdollista terveystalvueluissa toteuttaa, on lyhyessäkkin kohtaamisessa mahdollista ottaa asia potilaan kanssa puheeksi ja tehdä palveluohjaus sosiaalihuoltoon. Mitä laajemmalti verkostoissa otetaan yhteisvastuullisesti asumisen asiat puheeksi, sitä varhaisemmassa vaiheessa tilanteeseen päästään puuttumaan ja mahdollisesti ennaltaehkäisemään asunnottomuuden syntymistä.

3. Ennaltaehkäisevä asunnottomuus- ja asumissosiaalinen työ

Käsitteinä asunnottomuustyö ja asumissosiaalinen työ ovat lähellä toisiaan. Asunnottomuustyö eroaa asumissosiaalisesta työstä siten, että asunnottomuustyö on laaja-alaisempaa. Muun muassa asuntojen rakentaminen pienituloisille on asunnottomuustyötä, samoin asunnottomuuden poistamiseen tähtäävä strategiatyö kaupunkien kanssa. (Granfelt 2022, 13.) Asunnottomuustyö on kattokäsite, jonka alle käsite asumissosiaalinen työ sijoittuu kattaen kaiken asunnottomuuden vastaisen työn. Tällaista työtä voi olla esimerkiksi kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen rakentaminen ja kaupunkikohtaiset strategiat, asukkaan kotona annettava yksilöllisesti suunniteltu tuki ja kaduilla tehtävä etsivä työ. Asumissosiaalisen työn alaisuuteen sijoittuvat käsitteet asumisneuvonta, asumisohjaus ja kotiin annettava asumisen tuki. (Granfelt 2022, 14.)

Riitta Granfeltin ja Saija Turusen naisten asunnottomuutta käsittelevässä tutkimuksessa (2021) asumissosiaalisen työn käsite kuvataan seuraavasti:

”Käsite asumissosiaalinen työ kuvaa sellaista asunnottomien, asunnottomuusuhan alla elävien tai aiemmin asunnottomuutta kokeneiden parissa tehtävää asunnottomuuden vastaista työtä, joka kohdistuu asumista vaarantaviin taloudellisiin, sosiaalisiin ja terveydellisiin ongelmiin. Asumissosiaalisen työn tavoitteena on asunnottomuuden poistaminen ja ennalta ehkäisy, asumisen pysyvyyden turvaaminen sekä asunnottomien ja asunnottomuutta kokeneiden taloudellisen ja psykososiaalisen hyvinvoinnin vahvistuminen. Asumissosiaalinen työ toteutuu ammattilaisten, kokemusasiantuntijoiden ja asiakkaiden välisenä yksilö-, ryhmä- tai yhteisötason vuorovaikutustyönä, mutta se voi olla myös rakenteellista asumisen tai palvelujärjestelmän epäkohtien poistamiseen ja kehittämiseen kohdentuvaa monialaista verkostotyötä.” (Granfelt & Turunen 2021,12.)

Nestori-hankkeen sisäisille ja ulkoisille sidosryhmille toteuttaman laaja-alaisen tiedonkeruun myötä on tullut näkyväksi ammattilaisten toive tarpeenmukaisille välineille asunnottomuus- ja asumissosiaalisen työn tekemiseksi ja toteuttamiseksi.

Tällä hetkellä asunnottomuustyön malleja tai asumiseen liittyvää työtä ei ole vakioitu Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen rakenteisiin. Nestori-hanke on siksi tuottanut tietoa asumissosiaalisen työn, sen juurruttamisen, ennaltaehkäisevän työotteen sekä asumisen puheeksi otton hyödyistä ja merkityksestä eri sote-palveluissa. Muuttamalla painopiste

ennaltaehkäisevään työhön olisi mahdollisuus saavuttaa pysyviä vaikutuksia ja taloudellisia säästöjä kalliiden korjaavien toimenpiteiden sijaan. Hyvinvointialueen tämänhetkiset asunnottomuustyötä sivuavat palvelut liittyvät taloudellisen tuen palveluihin täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen muodossa sekä asumisen ostopalveluihin tilapäismajoituksen, palveluasumisen ja kotiin vietävän tuen muodossa.

Taloudellisen tuen keinoin on mahdollisuus tehdä ennaltaehkäisevää työtä, mikäli asunnottomuuteen johtamassa oleva kierre saadaan katkaistua maksamalla vuokravelka ja tarjoamalla asiakkaalle suunnitelmallista työskentelyä tarpeenmukaisine tukipalveluineen. Hankkeen näkökulmasta huomion arvoista on seurata hallitusohjelman etenemistä; mikäli kaavaillut muutokset Kelan asumis- ja toimeentulotuen osalta tulevat voimaan, tarkoittaa se käytännössä suoraan lisääntyvää tarvetta täydentävälle ja ehkäisevälle toimeentulotuelle.

Asumisen kulut ovat muodostaneet jo tähän asti huomattavan menoerän taloudellisen tuen kokonaisuudesta, joskaan näitä lukuja ei ole seurattu tarkkaan. Nestori-hanke on omana toimenpiteenään järjestänyt syksyllä 2023 kahden kuukauden tilastoinnin vuokravelkoihin saapuneista taloudellisen tuen hakemuksista, jotta nykytilanteesta saataisiin konkreettisempaa tietoa. Tilastointia on pidetty aikuissosiaalityön yksiköille ja työikäisten asiakasohjaukselle. Sen perusteella huomattiin, että Keusoteen jätettiin joka arkipäivä noin 1730 eurolla hakemuksia vuokrarästeihin. Vuositasolla tämä tarkoittaa, että Keusotesta haetaan tukea vuokrarästeihin noin 435 000 eurolla. Hakijoista noin neljännes oli hakenut tukea vuokravelkoihin aiemminkin, joten merkittävällä osalla on toistuvasti ongelmia asumisen kulujen kanssa ja siten kasvanut asunnottomuusriski. Vuokrarästeihin myönnettiin taloudellista tukea joka työpäivä noin 780 eurolla, joka vuodessa tarkoittaa noin 196 000 euroa. Tilastointia arvioidessa on hyvä huomioida, ettei Nestorin otanta kerro koko kuvaa vuokravelkatilanteesta Keusoten alueella, koska osa vuokraveloista myönnetään Kelan (takautuvana) perustoimeentulotukena, osa ei hae tukea lainkaan tai ei ole etuuksiin oikeutettuja. Otannassa ei myöskään huomioitu muita rästiintyneitä asumisen kustannuksia kuin vuokria (esimerkiksi sähkörästit, raivaussiivoukset). Nestori-hanke ehdottaa, että asumisen kustannuksiin myönnettävää taloudellista tukea on hyvä jatkossakin seurata hyvinvointialueella.

Vaikka ennaltaehkäisevän työn voidaan katsoa olevan keskeisessä asemassa asunnottomuustyössä, tarvitaan toisaalta yhtä lailla oikea-aikaisia ja tarpeenmukaisia palveluita korjaavaan työhön silloin, kun asunnottomuus, asiakkaan toimintakyky ja tilanne edellyttävät asunnon lisäksi muitakin toimenpiteitä. Keskeisessä roolissa on tällöin palveluiden kohtaaminen asiakkaan tarpeen kanssa. Oikea-aikaisella ja suunnitelmallisella työskentelyllä voidaan myös korjaavalla työllä vähentää laaja-alaisempaa palveluiden tarvetta.

4. Asuttamisen haasteet

4.1 Asunnottomuuden uhka

Nestori-hankkeen kohtaamisissa Keusoten ammattilaisten ja alueen vuokranantajien kanssa on nostettu esille huolta uusien asiakkaiden tilanteesta. Huoli-ilmoitusten hidas eteneminen ja ruuhkautunut asiakasohjaus on saadun palautteen mukaan johtanut toistuvasti asumisen asioiden kriisiytymiseen. Käytännössä tämä on tarkoittanut vuokravelkojen kasvamista ja häätöprosessien etenemistä toimeenpanoon asti. Vuokranantajien edustajat toivat esille myös huolta siitä, että suunnitelmallisen työn sijasta asunnottomuus ratkaistaan myöntämällä taloudellista tukea ilman suunniteltua jatkoa tilanteen kriisiytymisen uudelleen välttämiseksi. Ellei asunnottomuuden uhkaa aiheuttaneisiin syihin ei ole pureuduttu, voivat ne toistua yhä uudelleen. Tarve ennaltaehkäisevälle asunnottomuus- ja asumissosiaaliselle työlle tulee näkyväksi erityisesti näissä tilanteissa, joissa jäljellä olevat keinot tilanteen korjaamiseksi tasapainoon ovat hyvin vähäiset.

Kotiin vietävä tuki ja jalkautuvat palvelut koettiin tärkeänä tukimuotona etenkin asumisen alussa. Asumisen ohjaus ja asumisneuvonta nostettiin esille asumisen ongelmia ehkäisevinä toimina.

4.2 Asunnottomuus ja heikoimmassa asemassa olevat henkilöt

Ensisuojaa käyttävien henkilöiden voidaan arvioida asiakasryhmänä olevan kaikkein heikoimmassa asemassa. Nämä asiakkaat ovat asunnottomia, joiden tilanteen ratkaisu voi vaatia raskaitakin korjaavia palveluja.

Keusoten ammattilaisille järjestettiin loppuvuodesta 2022 kysely ensisuoja-asiakkaiden palvelupolun kehittämiseksi. Kyselyyn vastanneet ammattilaiset nostivat esille tarvetta kehittää Keusoten sisäisiä palveluprosesseja, koska asiakkaan tilanteen ollessa moniongelmainen asettaa se haasteita myös palveluiden järjestämiselle. Soveltuvien asumisratkaisujen puute tai kotiin vietävän tuen riittämättömyys suhteessa asiakkaan palvelun tarpeeseen aiheuttaa tilanteen, jossa asuminen ei pääse alkamaan tai päättyy toistuvasti ennen aikojaan. Vastauksissa tuotiin myös esille asunnottoman mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsivän asiakkaan vaikeutta asioida nykyisessä palvelujärjestelmässä, jossa apua saadakseen tulee osata asioida joko puhelimitse tai hakeutua tiettyyn kapeaan kellonaikaan palvelupisteelle. Ensisuojaa tarvitsevien asiakkaiden toimintakyky ei välttämättä riitä sellaiseen itsenäiseen asiointiin, jota palvelujärjestelmä heiltä tällä hetkellä edellyttää. Erityisen hankala tilanne on niillä

asiakkailla, jotka tarvitsevat apua sekä päihteisiin, että mielenterveyteen liittyen. Ammattilaiset kuvailivat tilannetta mm. seuraavasti:

”Mielenterveys- ja päihdepalveluihin on pitkä jono, terveystalouteen ei saa yhteyttä (sieltä ei soiteta takaisin, vaikka on jätetty takaisinsoittopyyntö), asiakas ei osaa asioida kelan kanssa, vaan se on hoidettava asiakkaan puolesta/yhdessä asiakkaan kanssa, tilapäismajoitusta päihdeikäyttäjälle on erittäin vaikea saada”.

”Palvelut ei vedä, ja asiakkaita pompotellaan paikasta toiseen. Esim. päihdeongelmainen ei saa mielenterveyspalveluita ennenkuin päihdeongelma on poissa”.

Asunnottomien asiakkaiden osalta tuotiin esille myös huolta siitä, miten ruuhkautunut asiakasohjaus hidastaa palveluihin pääsyä. Vastauksista nousi esille soveltuvien tilapäismajoituspaikkojen ja asumispaikkojen vähäisyys tai puuttuminen alueelta kokonaan, joka on muodostanut esteitä ns. kaksois- tai kolmoisdiagnoosiasiakkaille asuttamiselle.

Asiakkaiden tavoittamiseksi vastauksissa tuotiin esille jalkautuvien palveluiden perustamista ja lisäämistä alueella. Ammattilaisten näkemyksen mukaan alueella tulisi myös olla nykyistä enemmän soveltuvia asumispaikkoja asiakkaille, joiden palvelutarve liittyy useisiin, päällekkäisiin haasteisiin. Näiden asiakkaiden kohdalla tulisi myös huomioida mahdollisuus asumisen tukitoimiin etenkin tavalliseen asuntokantaan asuttaessa. Vuokra-asumisen esteeksi voi kuitenkin muodostua aiemmat häädöt tai vuokravelat. Tilanteessa, jossa asiakkaalla on maksamatonta vuokravelkaa ja/tai häätö vuokravelkojen vuoksi, on asuttaminen vuokra-asumiseen mille tahansa vuokranantajalle käytännössä mahdotonta. Mikäli tilannetta lähdetään korjaamaan taloudellisen tuen menetelmin, on oleellisessa asemassa suunnitelmallinen jatkotyöskentely ja tukitoimien arviointi, jotta sama tilanne ei pääse toistumaan.

Keskeisessä roolissa asunnottomuus- ja asumissosiaalisessa työssä on aina asiakas itse. Yhteistyössä suunniteltujen tukitoimien avulla asiakkaan pysyvä asuminen onnistuu todennäköisimmin. Jos asunnottomuuden juurisyytä ei selvitetä, asiakkaalle tarjotaan tai hän vastaanottaa ongelmatilanteissa vain taloudellista tukea tai yhteiseen työhön asiakkaan kanssa ei muuten päästä, toistuu asunnottomuuden uhka yhä uudelleen. Myös asiakkaan toimintakyvyllä on keskeinen merkitys. Esimerkiksi akuutin päihde- ja/tai mielenterveysongelman saaminen hallintaan vaatii asiakkaan oman tahtotilan lisäksi tiivistä yhteistyötä mielenterveys- ja päihdepalveluiden sekä usein myös terveydenhuollon kanssa. Usein asuttaminen ei mahdollistu, jos asiakkaan toimintakyky ja terveydentila eivät luo edellytyksiä itsestä ja asumisesta huolehtimiseksi. Tällöin vaihtoehtona voi olla esimerkiksi palvelu, jossa päihtyneenä oleskelu ei olisi kiellettyä. Tällä hetkellä hyvinvointialueen palveluvalikosta löytyy kuitenkin vain yksi Asunto ensin -periaatteella toimiva yksikkö.

5. Edellytykset asunnottomuuden poistamiseksi Keski-Uudenmaan hyvinvointialueella

Nestori-hankkeen yhtenä tavoitteena on ollut tuottaa tietoa alueen asunnottomuusilmiöstä kehitettävien palveluiden ja prosessien näkökulmasta. Myös Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen strategiaan on kirjattu painopisteeksi tiedolla johtaminen. Nestori-hankkeen aikana kootun tiedon kautta Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen toimijoille ja päättäjille on tarjolla kattavasti kuntalaisilta ja ammattilaisilta kerättyä tietoa ja näkemyksiä sellaisista asioista, joihin jatkossa tulisi panostaa asunnottomuuden ennaltaehkäisemiseksi. Nestorin hanketiimi on myös osaltaan tarjonnut kehittämisen tueksi substanssiosaamistaan eri tahojen käytettäväksi.

Asunnottomuuden poistamisen tahtotilaan vaikuttanee tiedossa oleva hyvinvointialueiden kireä taloustilanne. Asunnottomuuden ennaltaehkäisyyn ja poistamiseen tehty taloudellinen investointi tuottaa kuitenkin pidemmällä aikavälillä suoraa säästöä niin kustannusten kuin ns. palvelujen häiriökäytön vähenemisen johdosta (asiakas asioi toistuvasti väärissä palveluissa, esim. terveydenhuollon tai erikoissairaanhoidon päivystyksessä, koska ei saa tai kiinnity oikeaa palvelutarvetta vastaavaan palveluun). Nestori-hanke on tuonut esille ehdotuksissaan Asumissosiaalisen työn tiimin perustamisesta sekä esityksessään asumispäivystyksen perustamisesta hyvinvointialueen omana toimintana arvioituja kustannusvaikutuksia niin lyhyellä kuin pitkällä aikajänteellä.

Vaikkakin asunnottomuus- ja asumissosiaalista työtä voidaan osin toteuttaa osana peruspalveluissa tehtävää työtä, ei se useinkaan ole lakisääteisten perustehtävien kuormituksen ohella mahdollista – asumisen asioihin ei välttämättä ehditä ennakoivasti paneutua lakisääteisten tehtävien aikapaineen vuoksi. Tämän vuoksi myöskään jatkotyöskentelyyn ei aina ole mahdollisuutta panostaa sellaisella intensiteetillä, kuin asiakkaan tarve edellyttäisi. Keusoten ammattilaiset ovat tuoneet esille myös asuttamisen haastavuutta tilanteissa, joissa tarpeenmukaista asumispaikkaa ei ole saatavilla:

- Vuokravelat tai häiriöiden perusteella annettu häätö estävät vuokra-asunnon saamisen
- Tilapäismajoituspaikkoja ei ole riittävästi varsinkaan aktiivisesti päihteitä käyttäville asiakkaille
- Tilanteet, joissa asiakkaan palvelutarve ja toimintakyky edellyttäisi tarkempaa arviointia valvotussa ympäristössä, jotta tarpeenmukaista asumisen suunnitelmaa kohdennetuin tukitoimin voitaisiin toteuttaa kestävästi.

Nestori-hankkeen toteuttaman laaja-alaisen tiedonkeruun myötä yhteisinä teemoina asunnottomuuden vähentämisen ja asuttamisen onnistumisen avaimina toistuivat verkostojen yhteistyö, varhaisen puuttumisen mahdollisuus, palveluihin pääsemisen mahdollisuus matalalla kynnyksellä, toimivat palveluprosessit, tarpeenmukaisten

palveluiden olemassaolo (mm. tilapäismajoitus) sekä palveluiden jalkauttaminen asiakkaan avuksi.

Asumisen asioiden yhteisvastuullisuus eri toimijoiden kesken on nostettu kärkiteemaksi sekä Nestori-hankkeen, että muiden valtakunnallisten STM-asunnottomuushankkeiden toimesta. Tämä on avainasemassa myös Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen asunnottomuuden poistamisessa. Varhainen puuttuminen asumisen haasteisiin on keskeistä kaikissa sote-palveluissa, joissa niiden tunnistaminen ja puheeksi ottaminen voi estää asunnottomuutta ja turvata asumisen jatkumisen esimerkiksi tukitoimien avulla.

Kaikkein heikommassa asemassa olevien kuntalaisten osalta asumisen alulle saaminen ja asunnottomuuden ratkaiseminen vaatii palveluita, joihin on mahdollista päästä matalalla kynnyksellä. Asuttamisen ja palvelutarpeen arvioinnin prosessia ei päästä aloittamaan, mikäli avuntarvitsijaa ei tavoiteta, avun saaminen on haasteellista palveluiden järjestämistavasta johtuen tai maantieteelliset matkat palveluihin ovat pitkiä.

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueella ei tällä hetkellä ole matalan kynnyksen yöpymispaikkaa, jonne asunnottomalla henkilöllä olisi mahdollista hakeutua yöpymään myös päihtyneenä. Lokakuusta 2023 alkaen hätämajoitus alueen asukkaille on järjestetty ostopalveluna yksityiseltä palveluntuottajalta Keravalla. Väliaikainen ratkaisu on sovittu toukokuun 2024 loppuun. Hyvinvointialueen omana asumispäivystyksenä tuotettu palvelu tarjoaisi mahdollisuuden sekä asiakkaan turvalliseen yöpymiseen, että tilanteen selvittämiseen ja jatkosuunnitelman tekemiseen yhteistyössä tarpeenmukaisten palveluiden kanssa. Malli vaatisi taloudellista investointia ja sitoutumista, mutta kustannussäästö ostetun palvelun sijaan tulisi näkyväksi pidemmällä aikavälillä niin euroina, hyvinvointialueen omassa hallinnassa olevina palvelupolkuina, kuin vaikuttavuutena.

Asunnottomuuden poistaminen ja asuttamisen onnistuminen ei usein ole mahdollista vain yhden palvelun periaatteella, vaan vaikuttavuus edellyttää monen toimijan saumatonta ja keskitettyä yhteistyötä. Se edellyttää myös yhteistoimijuutta asiakkaan kanssa. Oikea-aikaiset, strukturoidut ja tarpeenmukaiset toimenpiteet, riittävä resurssi niin henkilöstön kuin käytettävissä olevien palveluiden osalta, kaikki palvelupolut läpäisevä yhteistyö sekä verkostojen osaamisen ja työpanoksen hyödyntäminen edesauttavat niin asunnottomuuden ennaltaehkäisyä kuin asuttamisvaiheen työskentelyä. Palveluihin pääsemiseksi ei tule rakentaa lisää kynnyksiä, vaan madaltaa niitä ja sujuvoittaa prosesseja.

Keskeisintä ja oleellisinta asunnottomuuden poistamisessa on tahtotila ja tahtotilassa oleellista on pitkänäköisyys. Asunnottomuuden ennaltaehkäisy ja toimenpiteet sen poistamiseksi hyödyttävät kaikkia, kalliit ja raskaat korjaavan työn palvelut ei.

6. Nestori-hanke ehdottaa

Nestori-hankkeen toteuttaman tiedonkeruun ja yhteistyötapaamisten koontina kuntalaiset sekä Keusoten ja sidosryhmien ammattilaiset ovat ilmaisseet huolensa siitä, että tämänhetkisten peruspalveluiden ruuhkautuminen aiheuttaa alati syveneviä asumisen ongelmia, koska asioihin ei päästä tarttumaan heti. Keski-Uudenmaan hyvinvointialueella ei ole tällä hetkellä toimijaa, jolla olisi mahdollisuus panostaa kokonaisresurssinsa asumisen asioihin. Peruspalveluilla ei myöskään ole nykyisen työnsä ohella mahdollisuus tehdä riittävän vaikuttavasti ennaltaehkäisevää työtä, jolloin korjaavan työn määrä kasvaa.

Nestori-hanke on antanut hanketyön tietoon ja kokemukseen sekä havaittuun tarpeeseen pohjautuvan esityksen Asumissosiaalisen työn tiimistä, jonka ajatuksena on paneutua hyvinvointialuetasoisesti asumisen asioiden erityisyyteen ja toimia ammattilaisverkostojen tukena perustyössä. Esityksen tarkoituksena on saada asunnottomuus- ja asumissosiaalinen työ osaksi peruspalveluiden rakenteita omana erikoistuneena ja erikseen resursoituna asiakastyön, kehittämisen ja asunnottomuustyötä koordinoivana tiiminä, ja samalla mahdollistaa palvelujen painopistettä nopeammin reagoivaksi ja ennaltaehkäiseväksi.

Asumissosiaalisen työn tiimin kohdennetulla työllä pystyttäisiin ennaltaehkäisemään sosiaalihuollon menoja (tilapäismajoittaminen, vuokratilat ja muut toimeentulotukimenot, ammatillinen tukihenkilöpalvelu ja muut ostopalvelut, asumispalvelut), terveydenhuollon kustannuksia (päivystys, erikoissairaanhoidon käyttämättä jääneet ajat, sairaankuljetus, vastikkeeton hoito) sekä vuokranantajien menoja (häätökustannukset, vuokrasaatavat). Tiimillä on mahdollisuus koordinoida kuntien asumisneuvontaa sekä hyvinvointialueen asumissosiaalisen työn verkostoja. Nestori-hanke on tehnyt asumissosiaalisen työn tiimistä alustavan kustannuslaskelman, jonka mukaan tiimi voisi työllään säästää hyvinvointialueen kustannuksia em. menoista ja olisi siten toteutuessaan kustannusneutraali. Asumiseen ja sen tukeen investointi on perusteltua, kun huomioidaan taloudelliset hyödyt, joita asunnottomuuden vähentäminen ja ennaltaehkäisy tuottaa usealle eri sektorille. Nestori-hankkeen päättyessä Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen rakenteeseen ei kuitenkaan jää toimijaa, jonka työ olisi kohdennettu pelkästään asunnottomuus- ja asumissosiaaliseen työhön. Nestori-hanke ehdottaa, että Keski-Uudenmaan hyvinvointialueelle perustetaan tähän tarpeeseen edellä kuvattu Asumissosiaalisen työn tiimi.

Edellisen ja nykyisen hallituksen ohjelmatavoitteiksi on kirjattu asunnottomuuden poistaminen vuoteen 2027 mennessä. Hallitusohjelmaan kirjatut tavoitteet edellyttävät toimia myös hyvinvointialueilta. Toimia ei toistaiseksi ole kirjattu Keusoten hyvinvointialueohjelmaan. Jos asunnottomuus- ja asumissosiaalisella työllä ei ole rakenteissa vakiintunutta paikkaa ja sitä toteutetaan hankepainotteisesti, on konkreettisenä riskinä tehdyn kehittämistyön sekä kootun tiedon häviäminen ja hyödyntämättä jättäminen hankkeen päättyessä. Asunnottomuus- ja asumissosiaalista työtä tehdään alueella tällä hetkellä pirstaleisesti siten, että vain osalla kunnista on

asumisneuvontaa, kolmas sektori ja seurakunnat tekevät työtä osaltaan, ja sote-palveluissa työ keskittyy aikuissosiaalityöhön osana lakisääteisiä palveluita. Kahdessa hyvinvointialueen kunnista toimii oma työryhmä asunnottomuustyön teeman parissa, mutta hyvinvointialueelta puuttuu yhteinen, hyvinvointialueen laajuinen, koordinoitu toiminta.

Nestori-hanke ehdottaa laadittavaksi Keski-Uudenmaan hyvinvointialueelle omaa asunnottomuusohjelmaa, joka kokoaa yhteen monipuolisesti eri asunnottomuustyön toimijat hyvinvointialueella. Tällöin pystytään suunnittelemaan yhteistyötä ja jakamaan tietoa niin, että asunnottomuustyö on mahdollisimman tehokasta. Hyvinvointialueen oman asunnottomuusohjelman tavoitteena tulisi olla asunnottomuuden poistaminen ja ennaltaehkäisy yhteistyössä Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen, kuntien ja ulkoisten asunnottomuustyötä tekevien sidosryhmien kanssa. Tällä hetkellä kunnissa paikallisesti toimivat asunnottomuustyöryhmät tulisi korvata muodostamalla yhtenäisen koko hyvinvointialueen kattava asunnottomuustyön koordinointi. Asunnottomuusohjelman avulla asunnottomuustyö voidaan vakiinnuttaa osaksi Keski-Uudenmaan hyvinvointialueella tehtävää työtä, saaden aikaan tuloksellinen ja vaikuttava kokonaisuus.

Lähteet

Asumisen rahoittamis- ja kehittämiskeskus ARA. Selvitys asunnottomuudesta 2022

Nestori-hankkeen sosiaalinen raportti asunnottomuusilmiöstä – 2022

Granfelt, Riitta (2022) Asumissosiaalinen työ: asunnottomuudesta irti ja asunnosta kodiksi. Helsinki: Y-säätiö.

Granfelt, Riitta & Turunen, Saija (2021) Naisten asumispoluilta kerrottua: Asukkaiden ja ammattilaisten kokemuksia asunnottomuudesta, kodista ja asumissosiaalisesta työstä. Helsinki: Y-Säätiö.